

Gergely Réka

Ötből egy

Wagner Nándor, a bölcsélet szobrása

Múcsarnok,
2022. X. 8. – 2023. II. 5.

Wagner Nándor életműve egyszerre illeszkedik a 20. századi magyar szobrászat történetébe, kapcsolódik a modern nyugati szobrászat áramlataihoz, valamint a keleti, elsősorban a japán művészeti hagyományhoz. A születésének 100. évfordulójára megnyílt emlékkiállításon egy széles látókörű személyiség és sokoldalú művész alkotói világába nyerhetünk betekintést.

Wagner szobrászati eszköztára mind anyaghasználatában, mind formakincsében a kezdetektől nagyon gazdag. Magas fokú szakmai minőség párosul egy szemlélődő, a dolgok mélyére tekintő gondolkodásmóddal. Alkotásaiban minden tömeg, formakapcsolat, részlet kidolgozása kiemelkedő szobrászi látásmódot és mesterségbeli tudást tükröz.

Művei nagy része agyagból mintázott, majd kiégetett vagy bronzba, illetve acélba öntött figurális szobor. Az agyagból való mintázás lehetővé teszi mind a nagyobb, homogén felületek és tömegek, mind a finomabb, részletgazdagabb elemek megformálását. Wagner Nándor alkotásaiban megfigyelhetjük e lehetőség széles skálán való kimunkálását. A tetet körülölelő drapériák főként vertikálisan tagolt, ritmizált, ugyanakkor zárt tömeget alkotó, hangsúlyos formái, valamint a részletgazdagabb, finom, személyes gesztusokkal gazdagított kezek és portrék kidolgozása érzékeny egyensúlyban áll egymással.

Ennek a gondosan felépített belső egységnek a továbbgondolása valósul meg a szobrok elhelyezésében is. Wagner nemcsak magát a szobrot és annak számos esetben a vízzel mint kompozíciós elemmel való kombinációját, hanem annak talapatát és környezetét is megtervezte. Ez a megközelítés az úgynevezett relációs esztétika keleti szemléletmódjával rokonítható, ahol nem pusztán egy tárgy kiemelése fontos, de a dolgoknak és azok környezetének egymással alkotott relációja is külön hangsúlyt kap.

A fent említett látásmód és formaképzés egész életművében nyomon követhető, így a kiállításon bemutatott munkáiban is, melyek közül pályájának magyarországi időszakából kiemelhető a *Vízholdó leány*, a *József Attila*-szobor vagy egyik legdrámaibb alkotása, a *Corpus Hungaricum*. Utóbbiak csak a rendszerváltozás után kerülhettek felállításra Magyarországon, illetve Erdélyben.

Életútjának próbatételei, az 50-es évek magyarországi körülményei nem tették lehetővé, hogy szobrászi munkássága itthon teljesebben ki. 1956-ban, a forradalmat követően elhagyni kényszerült hazáját, és Svédországba, Lundba költözött, ahol eleinte saját technikával kidolgozott papírfreskókat készített, majd a helyi környezeti és fény-

viszonyokhoz megfelelő anyagot keresve, Barta Istvánnal együttműködve kísérletezte ki azt az ötvözetet, melyből rozsdamentes acélból öntött szobrait készítette.

Wagner alkotói látásmódja svédországi munkáiban a figuratív ábrázolástól az absztrakció felé mozdult el, ahol a formák visszafogottsága, letisztultsága a rozsdamentes acélfelületeken megjelenő fény-árnyék játékkal egészült

↑
 Kiállítási enteriőr
 WAGNER Nándor
Filozófiai kert című
 szoborcsoportjával,
 Múcsarnok, 2022
 Fotó: Nyirkos Zsófia

←
 Részlet a kiállításból,
 Múcsarnok, 2022
 Fotó: Nyirkos Zsófia

ki. Itteni pályafutásának első és talán legfontosabb alkotása a lundi Északi temetőben felállított *Angyal* című szobor, a második világháború lengyel áldozatainak és menekültjeinek emlékműve. A következő években még számos jelentős köztéri alkotása született, melyeket fényképeken és videófelvételeken mutat be a kiállítás.

1969-ben személyes és szakmai életútja meghatározó fordulóponton érkezett. Japánban kezdett közös életet második feleségével, Akijama Csióval, aki tanítványa volt Svédországban. Külföldiként Japánban letelepedni és szakmailag érvényesülni nem volt könnyű, de Wagner kitartása, következetessége meghozta az eredményt. Első éveiben – életében immár harmadjára – megteremtette a munkájához szükséges feltételeket. Építészeti előképzettségét hasznosítva, Masikóban megépítette saját tervezésű otthonát, műtermét, melyet oktatói tevékenységéhez további épületekkel és egy teaházzal egészített ki. Ez utóbbi reprodukált mását szintén láthatjuk a kiállításon. Hamarosan Japánban is lehetőséget kapott nagyobb méretű köztéri munkák megalkotására. Ilyenek az *Anyag gyermekével* (1972), az *Utazók védőszentje* (1974) vagy a *Szívárvány szökőkút* (1974).

Japánban a svédországi munkákra jellemző, elvont formanyelv az *Utazók védőszentje* és a hozzá kapcsolódó *Szívárvány szökőkút* című szobrokban még hangsúlyos szerepet kap, azonban fokozatosan újra a naturalisabb kifejezésformák felé fordult. Ez nem egy szokványos naturalista-realista ábrázolásmódot jelentett, hanem az előző két évtized eredményeire építő egyszeri, személyes és filozófiai mélységű szobrászat kibontakozását. Mindez Kelet és Nyugat találkozásában sajátos többletet adott munkáinak.

Wehner Tibor művészettörténész Wagner Nándorról írt monográfiájában Supka Magdolnát idézi, aki így fogalmaz: „nálunk, aki nagyon jó művész, abban mindig van valami keleti jelleg.” A kiállítás meggyőzően mutatja be Wagner Nándor munkásságában ezt az irányulást hol csak jelzesszerű utalásokkal, hol konkrét formai jegyekkel is.

Wagner esetében nemcsak művészetéről, hanem azzal összefüggésben filozófiai látásmódjáról is elmondható, hogy számára Kelet és Nyugat átfogó polaritása gondolatilag is kitüntetett jelentőségű volt. Szobrászatának szerves összetevője a civilizációk, kultúrák közötti párbeszéd, melynek során a kultúrákon belüli rész és egész, valamint a kultúrák közötti különös és egyetemes viszonylatában az egységkövetelmény többszörösen is jelentkezik.

A szintéziskritérium szobrászati érvényesítését szemlélhetjük a *Filozófiai kert* című szoboregyüttesben, mely egyszerre súlyponti eleme az életműnek és a kiállításnak. A műben a különböző kulturális, vallási hagyományok megkülönböztetett, ugyanakkor egységbe foglalt módon jelennek meg. Wagner érzékenyen és pontosan emeli ki az egyedi sajátosságokat és hozza transzcendens egységbe azokat. Saját szavaival: „az őt alkotja az anyagtalan, láthatatlan egyet. Az egynek annyi neve van, ahány kultúra létezik. Ez az egy a kultúrák közös forrása.”

Művein átsugárzik, hogy a művészet egyszerre megismerés és gyakorlat, fogalom és intuíció, melyek egyike sem választható el az alkotó személyétől. A megismerés, a tapasztalat, az intuíció mind egy adott személyé. Így az alkotóelemek közötti feszültség nem egymással ellentétes voltukban, nem is egy személytelen egészben mint pusztán formális „harmadikban”, hanem egy *személyben* oldódhat fel.